

dla-postrazdalih-vid-vijni-ta-veteraniv-zsu-8895 (дата звернення: 04.04.2024).

3. Українська реабілітація військових потребує змін, спеціалістів нових професій та залучення іноземного досвіду, – Ірина Сисоєнко | НАМН України. *НАМН України Національна академія медичних наук України*. URL:<https://amnu.gov.ua/ukrayinska-reabilitacziya-vijskovyh-potrebuye-zmin-speczialistiv-novyh-profesij-ta-zaluchennya-inozemnogo-dosvidu-iryna-sysoyenko/> (дата звернення: 01.04.2024).

Аліна Дуля
*доктор філософії за спеціальністю 231 Соціальна робота,
старший викладач кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОСОБАМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті розкрито проблеми та потреби осіб з інвалідністю в умовах війни. Визначено, що особи з інвалідністю потребують особливої уваги фахівців із соціальної роботи та надання висококваліфікованої соціальної допомоги з метою соціальної адаптації та інтеграції в суспільство. Автором розкрито основні напрямки соціальної роботи з особами з інвалідністю та виокремлено найбільш ефективні форми і методи роботи з даною цільовою групою.

Ключові слова: *інвалідність, особа з інвалідністю, соціальна робота, соціальна адаптація, фахівці із соціальної роботи.*

Сьогодні в Україні спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості осіб з інвалідністю, таке зростання є наслідком складної екологічної, політичної та військової ситуації. За даними Міністерства соціальної політики України, за час повномасштабного вторгнення росії, кількість українців з інвалідністю зросла на 300 тисяч, до цього часу в Україні проживало 2,7 мільйона осіб з інвалідністю, а тепер цей показник сягнув 3 мільйонів [4]. Проте, ця цифра не є сталою, вона продовжує зростати через військові дії на території України. Таким чином, особи з інвалідністю потребують особливої уваги фахівців із соціальної сфери та надання висококваліфікованої соціальної допомоги з метою їхньої соціальної адаптації та інтеграції в суспільство.

У Законі України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» поняття «особа з інвалідністю» розглядається як особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист [5].

Відповідно до Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» основними причинами інвалідності є: інвалідність з дитинства; загальне захворювання; нещасний випадок на виробництві (трудова каліцтво чи інше ушкодження здоров'я); професійне захворювання пов'язане з трудовою діяльністю; поранення, контузії, каліцтва та інші захворювання [6].

Досліджуючи проблеми та потреби осіб з інвалідністю, ми визначили, що дана група отримувачів соціальних послуг має такі особливості та проблеми, як: труднощі у спілкуванні та налагоджені взаємодії з іншими людьми; відчуття самотності; низький рівень соціальної адаптації та соціалізації; порушення розвитку емоційно-вольової сфери; труднощі у правильному вираженні емоцій та почуттів; низька пізнавальна активність; труднощі в опануванні знаннями, уміннями та соціально-важливими навичками; слабка зосередженість та недостатність концентрації уваги; занижена самооцінка; швидка втомлюваність; проблеми, зумовлені типом і важкістю інвалідності.

Українські науковці М. Лехолетова, С. Сапіга зазначають, що особи з інвалідністю в умовах війни мають такі проблеми, як: труднощі в евакуації з небезпечних місць проведення бойових дій та забезпечення власної безпеки; пошкодження або втрата під час евакуації технічних засобів мобільності (тростин, колісних крісел, милиць); відсутність/обмеженість засобів для реабілітації або технічних засобів для мобільності; відчуття соціальної ізоляції та відсутність можливості повноцінного спілкування та

вирішення кризових ситуацій, що траплялись у їхньому житті; неможливість почути чи прочитати про початок/закінчення повітряної тривоги; труднощі в доступі до укриттів; брак спілкування з близькими; важка соціальна адаптація на новому місці проживання [1, с. 279].

Відповідно до вище зазначеного особи з інвалідністю мають потребу в безпеці; забезпеченні їхніх прав і можливостей; вільному доступі до установ та соціальних послуг; гармонізації психоемоційного стану; розвитку пізнавальних процесів, творчого потенціалу та соціально важливих навичок, необхідних для адаптації та інтеграції.

У своїй науковій праці «Інвалідність – специфіка соціальної допомоги» З. Кавчинська-Бутрим зазначає, що соціальна робота з особами з інвалідністю повинна здійснюватися через надання емоційної, інструментальної, інформаційної та духовної підтримки [8].

Здійснивши аналіз досліджень О. Безпалько, В. Бурлака, Л. Смерчак, О. Гук, ми визначили основні напрями соціальної роботи з особами з інвалідністю, а саме: діагностика та корекція соціально-психологічного та фізичного стану; психологічна та соціально-педагогічна підтримка осіб з інвалідністю; профорієнтаційна робота; створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища; соціально-терапевтичне втручання; допомога в кризових ситуаціях для забезпечення базових потреб; координація соціальних послуг особам з інвалідністю; виявлення фактів порушення прав та інтересів осіб з інвалідністю; юридичне консультування; соціальна адаптація та реінтеграція; організація дозвіллевої діяльності; кейс-менеджмент (довгостроковий супровід та комплексний підхід у вирішенні проблем); домашня опіка для осіб з інвалідністю [2; 3; 7].

Основними форми та методами роботи фахівців із соціальної роботи з особою з інвалідністю є: оцінка потреб даної групи отримувачів соціальних послуг; індивідуальне та групове психологічне та соціально-педагогічне консультування; тренінги, спеціалізовані клуби за інтересами; творчі, арт-

терапевтичні та кулінарні заняття; заняття спрямовані на розвиток «soft skills», соціальної компетентності та базових життєвих навичок; просвітницькі та профорієнтаційні заняття; групи самодопомоги; екскурсії.

Отже, діяльність фахівців із соціальної роботи з даною групою отримувачів соціальних послуг в умовах повномасштабного вторгнення повинна передбачати виявлення проблем та потреб осіб з інвалідністю; забезпечення безпеки та соціального захисту прав та інтересів осіб з інвалідністю; подолання психологічних та соціально-педагогічних труднощів; розвиток психічних та пізнавальних процесів, інтересів та життєво необхідних навичок; формування самостійності та життєвої мотивації; покращення комунікативних навичок; вирішення соціальних проблем; розвиток особистих інтелектуальних та професійних можливостей; інтеграцію осіб з інвалідністю у суспільство; забезпечення адаптації і реабілітації даної цільової групи.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О.М. Денисюк та ін. ; ред.: О.В. Епель, Т.Л. Лях, І.В. Силантьєва. Київ, Ужгород : РІК-У, 2023. 424 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2013. 312 с.
3. Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. В. В. Бурлака. Київ : ГЕРБ, 2007. 288 с.
4. В Україні налічується 3 мільйони людей з інвалідністю – Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. *Just a moment...* URL: <https://minre.gov.ua/2023/09/22/v-ukrayini-nalichuyetsya-3-miljony-lyudej-z-invalidnistyu/> (дата звернення: 08.04.2024).
5. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення: 11.04.2024).
6. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06.10.2005 р. № 2961-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> (дата звернення: 12.04.2024).
7. Смеречак Л., Гук О. Особливості професійної діяльності соціальних педагогів у центрах соціально-психологічної реабілітації дітей із

вадами психофізичного розвитку. *Людинознавчі студії*. Серія : Педагогіка. 2014. Вип. 29 (2). С. 188–196.

8. Kawczyńska-Butrym Z. Niepełnosprawność – specyfika pomocy społecznej, Katowice 1998, s. 86–90.

Аліна Заможна
студентка спеціальності 232 Соціальне забезпечення
Олена Гончаренко
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи і
менеджменту соціокультурної діяльності
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка, м. Суми

СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ ЯК ОБ'ЄКТ І СУБ'ЄКТ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто особливості студентської молоді, для якої характерними є специфічні умови життєдіяльності, побуту і праці, суспільна поведінка і психологічні особливості, система ціннісних орієнтацій. Зауважено, що студентську молодь треба розглядати як соціальну групу в системі вищого навчального закладу, яка виконує роль як об'єкта, так і суб'єкта освітнього простору ЗВО.

Ключові слова: соціальний захист, студентська молодь, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку в Україні демократичного політичного і соціального простору принципово нового змісту набуває процес впливу особистості на суспільство. У даному контексті важливим фактом є те, що, починаючи з ХІХ ст. і до сьогодні, активним учасником розбудови українського суспільства виступає студентська молодь, яка має не тільки соціально-економічний потенціал як окрема демографічна група і специфічні особливості (інтереси, пріоритети, цінності та ін.), а також властиві їй вразливість та проблеми. Концептуалізація феномену студентства сприятиме створенню сприятливого освітнього простору і соціально-виховного середовища для подальшого розвитку і формування особистості студента.